

SZÁMADÓ EMESE

*Város
születik*

KOMÁROM ÚJJAÉPÍTÉSE
TRIANON UTÁN

VEZETŐ A KOMÁROMI
KLAPKA GYÖRGY MÚZEUM
KIÁLLÍTÁSÁHOZ

KOMÁROM 2023

ERZSÉBET SZIGET

DUNA FOLYAM

MÁV

Malom

UJVAB

UJ-NEU

Temetői dűlő

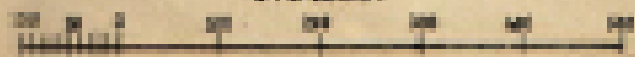
Ferencváros

Temető

KOMÁROM

szabad királyi város
TÉRKÉPE

1:14000.

VÁRTERÜLET
KÜLSŐSÉG

S Z Ö N Y

1. Károlyfalva
2. Károlyfalva szobor
3. Szent István-templom
4. Szent István-templom
5. Cs. és Kir. kir. palota
6. Szent István-templom
7. Károlyfalva-templom
8. Párisi pályafutás
9. Szent Anasztázia-templom
10. Szt. István-templom
11. Szent István-templom
12. Károlyfalva-templom
13. Szent István-templom
14. Szent István-templom
15. Szent István-templom
16. Károlyfalva-templom
17. Szent István-templom
18. Szent István-templom
19. Szent István-templom
20. Károlyfalva-templom
21. Károlyfalva-templom
22. Szent István-templom
23. Károlyfalva-templom
24. Károlyfalva-templom
25. Károlyfalva-templom
26. Károlyfalva-templom
27. Károlyfalva-templom
28. Károlyfalva-templom
29. Károlyfalva-templom
30. Károlyfalva-templom
31. Károlyfalva-templom
32. Károlyfalva-templom
33. Károlyfalva-templom
34. Károlyfalva-templom
35. Károlyfalva-templom
36. Károlyfalva-templom
37. Károlyfalva-templom
38. Károlyfalva-templom
39. Károlyfalva-templom
40. Károlyfalva-templom
41. Károlyfalva-templom
42. Károlyfalva-templom
43. Károlyfalva-templom
44. Károlyfalva-templom
45. Károlyfalva-templom
46. Károlyfalva-templom
47. Károlyfalva-templom
48. Károlyfalva-templom
49. Károlyfalva-templom
50. Károlyfalva-templom
51. Károlyfalva-templom
52. Károlyfalva-templom

KOMÁROM A 20. SZÁZAD ELEJÉN

A huszadik század elején Komárom egyike volt az Osztrák-Magyar Monarchia jellegzetes helyőrségi városainak. A hadvezetés úgy számolt Komárommal, hogy háború esetén az erődrendszer lenne a birodalom utolsó védőbástyája, s emiatt folyamatosan nagy létszámú katonaság állomásozott a városban, amelynek csak egy kisebb része állt helyiekből. Az 1910-ben megtartott népszámlálás szerint Komáromnak 22 337 lakosa volt és ebből 3474 volt katona.

Az 1896-tól Komárom déli városrészeként létező, de Komárom-Újvárosnak is nevezett egykori Új-Szőny település a három erőddel, az 1908-ra felépített Huszár laktanyával és az 1907-ben használatba vett M. Kir. Állami Méntelep osztállyal inkább katonai, az itt lévő üzemekkel pedig ipari jellegű, falusias szerkezetű volt. A városi jelleget leginkább a városrész szélén, a bevezető utak mentén felállított vámházak biztosították, ahol a városba behajtó lovas kocsiknak (majd autóknak) kövezetvámot kellett fizetniük.

1880-ban már működött Milch Manó gőzfűrészgyára, 1901-ben megnyílt a Selyemgyár, 1904-ben a Lengyár és 1905-ben a Gőzmalom. A városrészben 1892-re épült fel a Szent István római katolikus templom. A lakosok szórakozását a Lépcsős kocsmá és a Polgári és Vasutas Társaság 1910-re felépített székháza biztosította.

KOMÁROM AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN

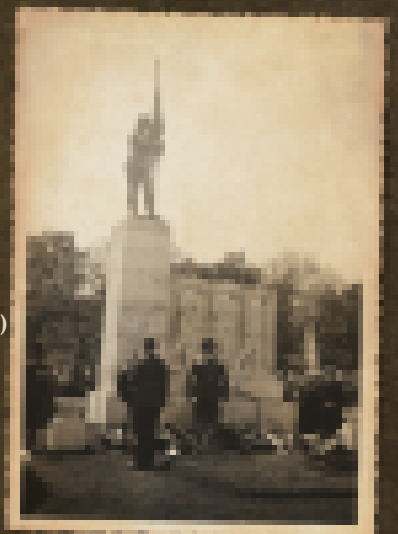
1914 nyarán Ferenc Ferdinánd trónörökös szarajevói meggyilkolása, a hadsereg részleges mozgósítása, illetve a hadüzenet Komáromot is alaposan felrázta. Az alakulatok felkészültek a frontra indulásra, behívták a tartalékosokat, a városban tüntetéseken éltették a háborút, sokan pedig önként jelentkeztek katonának.

A HŐSI TEMETŐ

KECSKÉS BÉLA TIZEDES ÉS BAJTÁRSAI (1916. FEBRUÁR 2.)

A 12-ES GYALOGEZRED ÉSZAK-KOMÁROMI EMLÉKMŰVÉNEK AVATÁSA 1941-BEN

A RADETZKY HUSZÁROK EMLÉKMŰVÉNEK, SZENTGYÖRGYI ISTVÁN ALKOTÁSÁNAK AVATÁSA KOMÁROMBAN 1931-BEN

A LOVASTÜZÉR EMLÉKMŰ ÚJRAAVATÁSA 1971-BEN. JOBBRÓL A 2. KERESZTSZEGHY GYÖRGY EZREDES

Az első világháborúban a legnagyobb arányban a cs. és kir. 12. gyalogezred, a cs. és kir. 19. tábori vadászzászlóalj kötelékében, valamint a m. kir. 31. veszprémi honvéd gyalogezredben szolgáltak komáromi lakosok. Az első világháborúban még többek között a cs. kir. 5. és 9. sz. lovastüzérek és az 5. sz. Radetzky-huszárok, a cs. és kir. 5. árkász zászlóalj 5. és 6. százada, a 6. árkász zászlóalj 1. százada állomásozott Komáromban. Utóbbiak hősiességét emléktábla őrzi a Pasubio hegyén.

A sebesültek folyamatosan érkeztek a helyőrségi kórházba és mindkét városrészben működő szükségkórházakba. A déli városrész ún. barakk-kórházában elhunytakat a Csillagerőd nyugati sáncában kialakított Hősi temetőben temették el.

A városban működő lőszergyárat 1914-ben kibővítették, a munkálatokat Hajós Alfréd, az első magyar olimpiai bajnok irányította. A hajógyár 1915-től az Osztrák-Magyar Monarchia katonai parancsnokságának irányítása alá került. Ebben az időszakban elsősorban harci sérüléseket szenvedett hajókat javítottak és kisebb hadihajókat építettek. A munkaerő pótlására hadifoglyokat alkalmaztak.

Az első világháború komáromi alakulatainak és áldozatainak több emléktáblája is megtalálható mindkét Komáromban.

KOMÁROM ÉSZAKI FELÉNEK MEGSZÁLLÁSA 1919-BEN

LOVAG EGIDIO MACALUSO
EZREDES

1918 őszére egyértelművé vált az Osztrák–Magyar Monarchia háborús veresége és egyben a felbomlása is. Az antant 1918. december 3-án kiadott jegyzéke felszólította a magyar kormányt a Felvidék kiürítésére, a december 23-án kiadott jegyzéke pedig már konkrétan a Duna-Ipoly vonalában jelölte meg a frissen megalakult csehszlovák állam előzetes határát. A terület megszállását a csehszlovák hadsereg, a Luigi Piccione olasz tábornok vezette olaszországi csehszlovák légió alakulataival kiegészülve azonnal megkezdte. A megszállás ellen irányuló törekvéseket ugyan Komárom városa, a komáromi nagy munkástanács, és a különböző pártok is támogatták, de a szervezett ellenállásból végül semmi sem lett, mivel nyilvánvaló volt, hogy katonai támogatásra nem számíthatnak és anélkül pedig nincs esélyük a sikerre. Így a felvidéki területek elfoglalása – egy-két helyi akciót leszámítva ellenállás nélkül zajlott.

Komárom északi részét az olasz alpini ruhát viselő 39. csehszlovák gyalogezred 1919. január 10-én szállta meg. A város hivatalos átadása reggel 9 órakor történt az Antonio Basl kapitány és dr. Gaál Gyula helyettes polgármester által vezetett parlamenterek között.

A városparancsnok, lovag Egidio Macaluso olasz ezredes csak este érkezett. A komáromiak a bevonuló csapatokban az antant rendfenntartó erőit látták és a bekövetkezett állapotot ideiglenesnek tekintették. A megszálló alakulatok azonban hamarosan egyértelművé tették, hogy ők nem ideiglenes berendezkedésben gondolkodnak. Az északi hídfőt amellet, hogy folyamatos őrzés alatt tartották, rövidesen fallal zárták le.

Azokat, akik megpróbálták a fennálló helyzet ellen szólni letartóztatták, vagy kitoloncolták, mint pl. dr. Szabó Kálmán tisztii főügyészt és családját.

LUIGI GUISEPPE PICCIONE
TÁBORNOK

A 39. CSEHSZLOVÁK
GYALOGEZRED KATONÁI A HÍDON

KÍSÉRLET AZ ÉSZAKI VÁROS RÉSZ VISSZASZERZÉSÉRE

Az ellátási zavarok, a növekvő munkanélküliség és drágaság, a korlátozások, megszorítások 1919. február 3-tól kéthetes általános tiltakozó sztrájkhoz vezettek. A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása után a közigazgatásban dolgozókat hűségeskü leletelére kötelezték, akik nem vállalták, azt elbocsátották és kitoloncolták az országból. A hídra felkerültek a spanyol lovasok. A magyarok számára egyértelművé vált, hogy az ideiglenesnek gondolt csehszlovák megszállás állandósult, ezért lépésekre szánták el magukat.

1919. április 28-án éjjel a Hajógyár munkásai megtámadták a csehszlovák hídőrséget, hogy utat nyissanak a déli városrészből érkező csapatoknak, de elárulták és visszaverték őket. A magyar oldalon előkészített támadást ezért két nappal elhalasztották. Április 30-ról május 1-jére virradóan mintegy 3000 ember – a Tanácsköztársaság kormánya határozott tiltása ellenére – több ponton támadást indított a megszállt városrész visszafoglalására. A támadók kezdetben sikeresen foglalták el a város stratégiai pontjait, de hajnalban a megszállók erősítést kaptak. A vasúton érkező csapatok elzárták a visszavonulási útvonalakat és megkezdték az Erzsébet-szigeten rekedt, lőszerhiánnyal küzdő támadók visszaszorítását és kíméletlen felkoncolását.

Közel 300 volt a magyar áldozatok száma. Az észak-komáromi katolikus temetőben május 4-én 120 halottat temettek el, nagy részüket nem tudták azonosítani. Sírjuk fölé 1929-ben síremléket állítottak. Dél-Komáromban a vasúti hídnál 1959-ben emlékművet avattak az akció tiszteletére.

TRIANON ÉS KÖVETKEZMÉNYEI KOMÁROM VÁRMEGYÉRE ÉS KOMÁROM VÁROSRA NÉZVE

1920. június 4-én, a Versailles-i Nagy-Trianon palota Cotellet-csarnokában aláírták az első világháborút lezáró békeszerződést. Ezzel az eredetileg a Duna két oldalán fekvő Komárom és Esztergom vármegye és Komárom városa hivatalosan is két részre szakadt.

1919-ben néhány hónapig Komárom vármegyét a győri alispáni hivatal irányította, majd 1919 októberében Komárom-Újvárosban (ahogy ekkoriban hívták Dél-Komáromot) megalakult csonka Komárom vármegye alispáni hivatala, az északi városrészből elűzött Asztalos Béla alispán (Észak-Komárom, 1867 – Dél-Komárom, 1928) vezetésével. Az irodáknak a Méntelep főépülete adott otthont. Asztalos Béla megszervezte az új vármegye közigazgatását és a két vármegye egyesüléséig a helyén maradt. Az új országhatár kijelölése után azonban gazdaságilag tarthatatlanná, közigazgatásilag értelmetlenné vált a "csonka vármegyék" fenntartása. Ezért

egy, a csonka vármegyéket érintő törvénnyel 1923 őszén létrehozták a Komárom-Esztergom közigazgatásilag egylőre egyesített vármegyét. Székhelye - Komárom minden tiltakozása ellenére - Esztergom városa lett, mivel Komáromban ekkor még a városi közigazgatás alapvető feltételei sem voltak meg. Dél-Komárom törvényhatósági jogú város maradt és 1923-ig a Csonka Komárom Vármegye székhelye volt, 5963 fő lakosával. A legutóbbi népszámlálás óta lakossága mintegy 2500 fővel nőtt, ami a menekültek betelepüléséből, közigazgatási hivatalnokok (és családjaik) áthelyezéséből adódott. Az áttelepült magyarok egy részét az egykori katonai barakkokban szállásolták el, a menekültekkel érkezett hivatalnokok közel egy évtizedig ideiglenes helyeken dolgoztak.

Az önálló város első vezetője, az északi városrészből 1919. január 24-től áthelyezett dr. Toóth Zsigmond volt, helyettes polgármesteri pozícióban.

SULACSIK KORNÉLIA
ÉS DR. TOÓTH ZSIGMOND

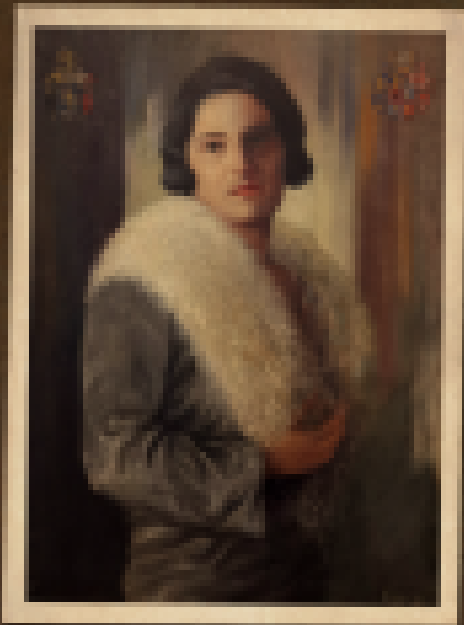
Dr. Toóth Zsigmond (Észak-Komárom, 1879 – Dél-Komárom, 1928) 1918-ban jogi doktorátust szerzett. 1919 január 24-től tb. főjegyző és egyben dr. Gaál Gyula h. polgármestertől kapott kinevezése értelmében az „Újváros területére kiterjedő hatáskörrel felállított tisztviselő-kirendeltség vezetője” lett, és helyettes polgármesteri jogokat gyakorolt. Komárom-Újváros törvényhatósági kirendeltségen 1919. november 30-án tartott közgyűlésen helyettes polgármesternek jelölték. 1922. június 21. után feladatkörét Alapy Gáspár vette át.

Dr. Toóth Zsigmond a legválságosabb időkben került a város élére, s feladatát sikeresen látta el: megalapozta az önálló adminisztrációt és megszilárdította a lakosság közbiztonságát.

A dr. Toóth Zsigmondot követő dr. Alapy Gáspár irányításával és állami kölcsönök segítségével megindult a város fejlesztése.

Dr. Alapy Gáspár (Komárom, 1880. szeptember 10. – Dachau, 1945. február 5.?) jogi diplomát szerzett. A háború után főjegyző, majd a cseh hatóságok 1921. január 18-án kiutasították, mert „tartózkodása a Csehszlovák állam területén sem rendőri, sem politikai szempontból nem volt kívánatos.” A magyarországi Komáromba hívták főjegyzőnek, állását 1921. január 31-én foglalta el. 1922. június 26-tól helyettes polgármester, 1925. május 16-tól polgármester, majd az egyesített város polgármestere volt 1944. augusztus 31-ig. 1944. október 17-én „zsidópártolás” vádjával letartóztatták, a Monostori erődbe, majd a Csillagerődbe zárták, végül Dachaubá deportálták, ahol – valószínűleg - 1945. február 5-én halt meg. 1928. szeptember 25-én feleségül vette Vetsey Ede altábornagy leányát, Vetsey Saroltát (1899 – Budapest, 1974), egyetlen gyermekük, ifj. Alapy Gáspár (Komárom, 1930 – Budapest, 1962) volt.

Dr. Alapy Gáspár polgármesterként a nehéz időkben is megállta a helyét: a közellátás, a légoltalom megszervezése, a hadiözvegyek és hadiárvak ellátása, szociális gondoskodás mellett még épített is. A háborús hátország körülményei közt végig megőrizte emberségét, minden hátrányos helyzetű polgár érezhette segítőkészségét.

DR. ALAPY GÁSPÁR
ÉS FELESÉGE, VETSEY SAROLTA

DR. ALAPY GÁSPÁR KISFIÁVAL (1933)

VETSEY EDE UNOKÁJÁVAL (1935)

Alapy Gáspár munkájához nagy segítséget nyújtottak Komárom országgyűlési képviselői: báró Korányi Frigyes, gróf Klebelsberg Kuno, báró Perényi Zsigmond és dr. Zsindely Ferenc.

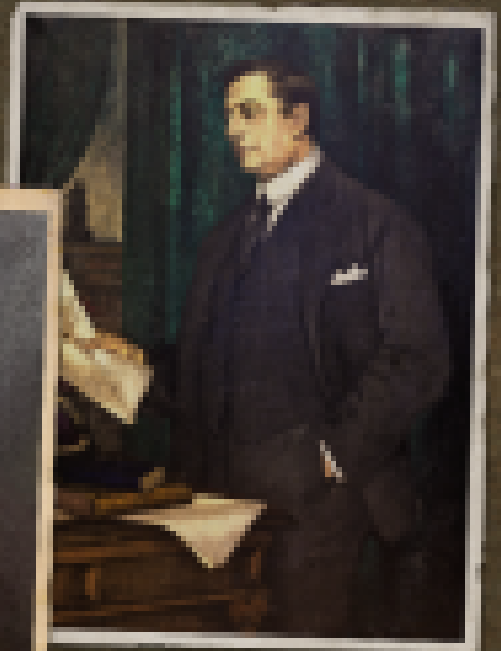
Az ország és a települések előtt álló új kihívások jogi hátterét az Igazságügyminisztériumban a komáromi származású Térfy Gyula (1864-1929) által vezetett törvényelőkészítő osztály teremtette meg.

DR. ZSINDELY FERENC ÉS FELESÉGE,
TÜDŐS KLÁRA

GRÓF KLEBELSBERG KUNO

TÉRFY GYULA

KOMÁROM ÚJJÁÉPÍTÉSE TRIANON UTÁN: KÖZIGAZGATÁS

Dél-Komárom nagyarányú lakó- és középület építésbe kezdett, emiatt határait kiterjesztették Szőny község és a Gyürky-uradalom rovására. Az Igmándi erőd két oldalán kiépült Kisszőnyt 1921-ben csatolták át Komáromhoz. Gróf Gyürky Viktorné Komárommal határos földjeit az országút két oldalán kisajátították és házhelyeket osztottak ki rajta. Így a város keleti határa a Székesfehérvár felé menő vasútvonalig terjedt. A kövezet vámházakat 1930-ban az új határokra helyezték.

PONGRÁ CZ KÁZMÉR

A korszak új családi házai a Kun Miklós és az Úri utcában, az Országút mellett, a Vitéztelepen és Kisszőnyben, az ún. Barcza-telepen épültek fel. Megépült a tisztviselőtelep is. Kiépült a közvilágítás, a csatorna- és vízvezeték-hálózat. Gyepmesteri telepet, temetői lakóházat, ravatalozót, helyi mentőállomást, közbiztonsági hidat építettek és szeretetházat létesítettek. Felépült a vasúti kolónia és a lengyár lakótelep.

1920-ban megalakult a Komáromi Önkéntes Tűzoltó Testület Fiedler János kezdeményezésére. Tűzoltószerterükét 1926-ban szentelték fel a Klapka György úton, az ún. Tűzoltóközből. Zászlójukat 1931-ben szentelték fel Alapy Gáspárné zászlóánya segédletével.

A pénzügyi laktanya és adóhivatal épületét 1927-ben építették fel az akkori Zichy utcában. Az építési munkákat Komáromi Kálmán felügyelte. A pénzügyőrségen teljesített szolgálatot Pongrácz Kázmér (1907-1953) fővigyázó, majd szemlélsz.

Az államrendőrségi palotát az Igmándi úton Gerstenberger Ágost és Arvé Károly budapesti műépítésszek tervei alapján építették. Az építkezések 1927. augusztus 12-én kezdődtek, Brüll Ignác és Balla György építési vállalkozók kivitelezésében. Az építésvezető Tangl Endre építőmester volt, az ácsmunkákat Beck Károly, az asztalos, lakatos, üveges és mázoló munkákat Papp Gábor és Petőcz János, a bádogos, vízvezeték-szerelési és csatornázási feladatokat, valamint fürdő- és WC berendezési munkáit Sircz János végezték. A lakhatási engedélyt 1929. október 22-én adták ki.

A járásbírói székházat, fogházat és tiszviselői bérházat a Kun Miklós örököseitől, valamint Milch Bertalan és nejétől vásárolt telken építették fel. Az építési munkák fővállalkozója Brüll Ignác, képviselője Jamrischka Miksa építész volt. Az egyes szakmunkákat Jelinek Béla bádogos, Borbély Gusztáv üveges, Halász Ferenc és Gyalóky Kálmán cserépkályhások, Sircz János vízvezeték szerelő, Kerti és Farkas villamosipari vállalkozók végezték. Az épület használatbavétele 1929. október 26-án történt.

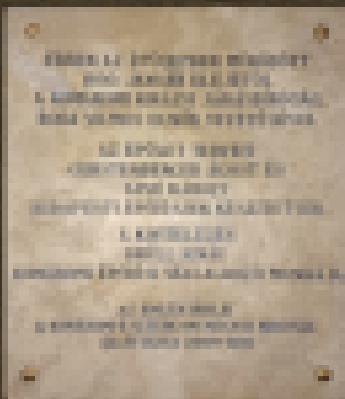
A városháza és pénzügyigazgatóság a Gyürky grófnétől kisajátított földre épült. A terveket Gerstenberger és Arvé készítették. Az építési munkák fővállalkozója Brüll Ignác, képviselője Jamrischka Miksa építész volt. A legfőbb iparosmunkákat komáromi mesterek végezték: Soukal és Hajagos, valamint Palatinus és Gerla építési vállalkozók, Beck Károly ács, Petőcz János, Fejei Géza, Horváth István és Papp Gábor asztalosok, Sztratyil Ferenc szobafestő mázoló és Komáromi Kálmán kőfaragó. A lakhatási engedélyt 1929. december 18-án adta meg a polgármester.

A PÉNZÜGYŐRI LAKTANYA ÉPÍTÉSE

A RENDŐRSÉG ÉS ÉPÍTÉSI TÁBLÁJA

A BÍRÓSÁG ÉS ÉPÍTÉSI TÁBLÁJA

VÁROSHÁZA (1930 KÖRÜL)

A korszak vezető hivatalnokai közül Észak-Komáromból toloncolták ki zétényi Cukás István (1896-1968) főjegyző, alpolgármestert, Martsa Endre számvevőt és dr. Szabó Kálmán (1868-1942) tisztifőügyészt. Utóbbi egyik fiával, dr. Szabó Andorral ügyvédként is praktizált.

CSUKÁS ISTVÁN ÉS FELESÉGE,
BANGÓ ANNA

MARTSA ENDRE ÉS FELESÉGE,
BOROSS MARGIT

DR. SZABÓ KÁLMÁN

Észak-Komáromból érkezett a Sulacsik család is. Sulacsik Lajos (1874-1950) a számvevőség főnöke, egyik fia, dr. Sulacsik Lajos (1904-1989) pénzügyigazgatósági főtanácsos, másik fia, dr. Sulacsik László (1899-1992) jegyző volt.

SULACSIK LAJOS KOLLÉGÁIVAL

DR. SULACSIK LAJOS

DR. SULACSIK LÁSZLÓ

OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK

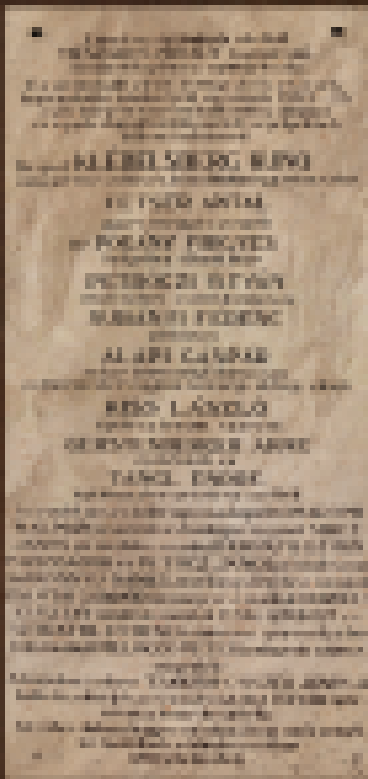
1923-ban nyitották meg az Országúton az új és modern Dr. Antal Gábor református elemi népiskolát. A faanyagot Milch Ferencről, az asztalosmunkákat Petőcz Jánostól, a könnyű vas munkálatokat Könnnyű Dánieltől, az ácsmunkát Beck Károlytól, a kőművesmunkát Kiss Lajostól, a bádigos munkát Sircz Jánostól rendelték meg. Az épületet 1964-ben bontották le. Első igazgatója Molnár Vilmos volt. A tanítói lakások a lelkészlak folytatásában 1927 körül készültek el.

A Gróf Klebelsberg Kuno Római Katolikus Elemi Leányiskolát 1925-ben építették fel, az oktatást végző „Isteni Megváltó Leányai Congregatio” tagjai számára az L-alakú apácázárdát és a Szent Teréz kápolnát emelték. Az épületet Kiss László tervezte, az építkezés Gerstenberger Ágost és Arvé Károly építészek és Tangl Endre építőmester vezetésével folyt.

DR. ANTAL GÁBOR
REFORMÁTUS ELEMI ISKOLA
ÉS A TANÍTÓI LAKÁSOK

KATOLIKUS ELEMI LEÁNYISKOLA
ÉPÍTÉSI TÁBLÁJA

GRÓF KLEBELSBERG
KUNO R. KAT. ELEMI
LÁNYISKOLA,
A BŐVÍTÉS ELŐTT
ÉS UTÁN

A főbb munkák kivitelezőinek nagy része komáromi mester volt. A kápolna szobrait Zsákodi-Csizsér János készítette. Az iskolát később bővítették, és így létrejött egy 72 m hosszú épület, amelynek középső homlokzati részének tympanonos kiképzését Vilt Tibor szobrászművész kiterjesztett karú Krisztust ábrázoló domborműve díszíti. A fiúk számára 1939-ben építették fel a Szent Imre Katolikus Fiúiskolát. 1948-ban államosították és koedukálták az iskolát. Klapka György nevét 1952-ben vette fel. Az 1997/98-as tanévtől Szent Imre Római Katolikus Általános Iskola néven ismét egyházi kezelésben működik. Igazgatója 1920-ig Kállay Tivadar (1853-1920), majd Ray Gyula (1886-?) volt.

Gróf Klebelsberg Kuno a római katolikus iskola felszentelésekor a következőket mondta: „Az egyik munkát befejeztük, a másikat megkezdjük. Még ezévből felépítjük a polgári iskolát.”

Szükség is volt erre, mivel a polgári iskolai oktatás a város északi részében maradt és a csehek 1919 karácsonyán a tanulók elől is lezárták a hidat, így a város iskola nélkül maradt. A Vallás és Közoktatási Miniszter 1920. április 1-jétől engedélyezte a komáromi Magyar Királyi Állami Polgári Fiú és Lányiskolai tanfolyamot, amely az 1923/24-es tanévtől már rendes iskolaként működött. Igazgatója 1920-1943-ig Lebisch Vince (1881-1976) volt, aki Lépes Vince néven irodalmi tevékenységet fejtett ki. Walder Gyula műegyetemi tanár tervei szerint, Marshall Béla építőmester irányításával 1927-re épült fel az iskola kétemeletes épülete. A Magyar Királyi Állami Polgári Fiú-és Leányiskola hivatalos átadása 1928. június 28-án került sor. Az iskolát 1948-ban államosították és koedukálták, Petőfi Sándor nevét 1952-ben vette fel.

KÁLLAY TIVADAR

A POLGÁRI ISKOLA ÉPÍTÉSE

LEBISCH VINCE

EGYHÁZI ÉPÜLETEK

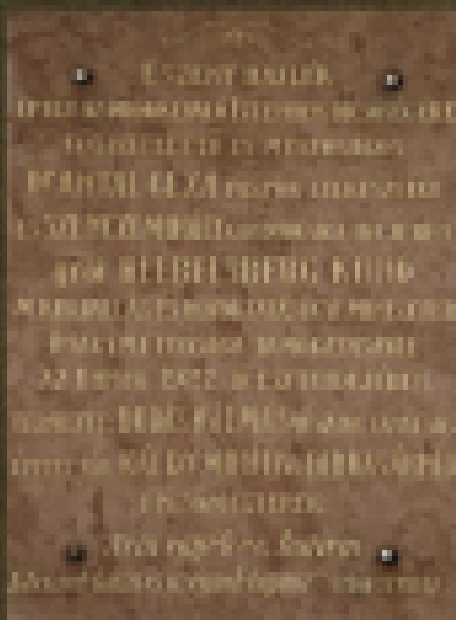
Az önálló várossá válás idején Komáromban csak az 1892-re felépült, 300 férőhelyes Szent István katolikus temploma volt. A többi felekezethez tartozó hívők számára az elcsatolás komoly nehézséget jelentett vallásgyakorlásukban. 1926-ban épült fel az izraelita zsinagóga. Az imaház még ma is áll a Bajcsy-Zsilinszky és Szent László utca sarkán, de a többszöri átépítés után már teljesen elvesztette zsinagóga jellegét.

A ZSINAGÓGA TERVRAJZA
ÉS 1936. ÉVI FOTÓJA

A REFORMÁTUS TEMPLOM

A TEMPLOM ÉPÍTÉSI TÁBLÁJA

SÁRI IMRE TISZTELETES

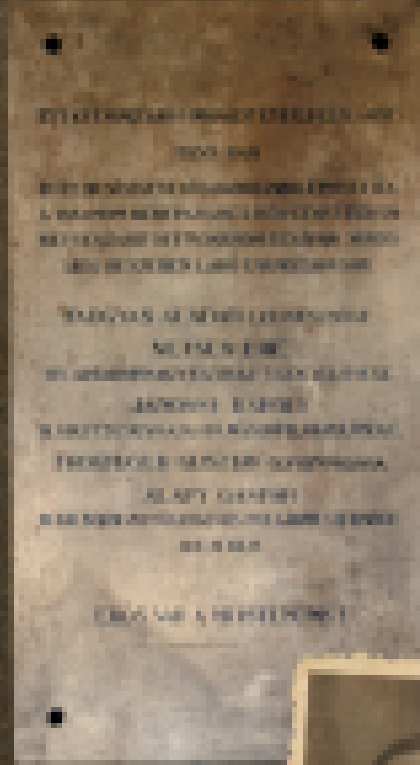
A református gyülekezetet az északi városrészből eltávolított Németh István püspök-lelkész szervezte meg. Az egyházi élet eleinte a Gyár utca és Erzsébet tér által határolt területen folyt magánházaknál. A templom számára özv. Győry Gergelyné ajándékozott telket, az iskola és a templom építési költségeinek előteremtésére gyűjtést szerveztek. A Sári Imre (1888-1954) lelkészsége alatt 1928. november 4-én felszentelt templomot Dudás Kálmán tervezte, a padokat Fejei Géza és Sztrókay József készítették, a templom bádogg tetődszeit és a csillagot pedig Sircz János. Berendezésének nagy része adományokból gyűlt össze.

1912-ben a baptista gyülekezet is megtelepült a városban. Imaházukat a Tóth Jánostól 1926-ben megvásárolt félig kész házból alakították ki. Felszentelésére 1929-ben került sor. Első lelkésze Boros Mihály (Gyanta, 1884 - ?, 1972) baptista lelkész volt, aki 1920-1947-ig szolgált Komáromban.

AZ EVANGÉLIKUS IMAHÁZ ÉS ÉPÍTÉSI TÁBLÁJA

AZ EVANGÉLIKUS IMAHÁZ BELSEJE

RÉTHEI FADGYAS ALADÁR
LELKÉSZ

Az evangélikus fiókegyház 1922. április 9-én alakult meg Karcsey Miklós vármegyei főjegyző, egyházfelügyelő vezetésével. 1924-től Vetsey Ede ny. altábornagy lett a gyülekezet vezetője. Az istentiszteleteket eleinte a Selyemgyárban, a Méntelepen felállított polgári iskola helyiségeiben, a református iskolában, majd a polgári iskolában tartották. 1927. október 9-én a közgyűlés kimondta az anyaegyházzá való átalakulást, az önálló lelkészi állás megszervezését. Az első lelkésze Fadgyas Aladár lett 1928. február 1-jétől. Az imaházat Káldy Barna tervei alapján a Hajagos és Soukal cég építette, berendezését Fejei Géza asztalosmester készítette. Felszentelése 1930. szeptember 28-án volt.

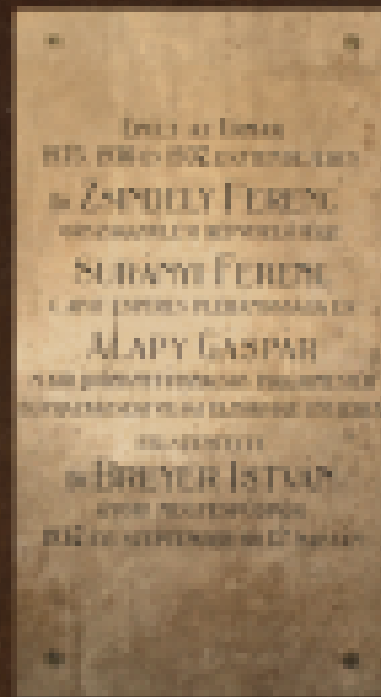
Dél-Komáromban 1922-ben alakult meg az önálló katolikus plébánia. Első plébánosa, Surányi Ferenc (1887-1958) 1955-ig szolgált. A Körmeny Nándor által tervezett új római katolikus nagytemplom ünnepélyes alapkövetétele 1935. október 16-án volt. Az építkezést Marschall Béla győri építőmester vezette. Sircz János végezte a bádogos és tetőfedő, valamint vízvezeték-szerelési munkákat, ő készítette az épületre való keresztet és a főbejárat melletti két zászlófelvonó rudat. A villamos munkákat Villányi Béla budapesti okleveles gépészmérnök, az asztalosmunkákat Petőcz János és Fejei Géza csinálták. A díszkovács munkákat Schima Endre győri iparművész, a főoltár képeit Kontuly Béla, a szobrokat Ohmann Bálint, a szószék négy evangélistát ábrázoló kerámiakepeit Kovács Margit készítette. A Jézus Szíve bauhaus stílusú, 58 m hosszú és 16 m széles háromhajós templom felszentelésére 1937. szeptember 12-én került sor.

SURÁNYI FERENC
APÁT-PLÉBÁNOS

A JÉZUS SZÍVE TEMPLOM ÉPÍTÉSE

A TEMPLOM ÉPÍTÉSI TÁBLÁJA

IPAR ÉS KERESKEDELEM

A korszak ipari fejlesztései a lengyár tulajdonosához fűződnek. 1924 január 1-jén kezdte meg működését az Erwerth és Társai Textilipari Gépgyár és Vasöntöde, amelynek alapítóit Fiedler János hívta Magyarországra. A gyár textilgépek, alkatrészek, vasöntvények készítésével, gépek, eszközök javításával foglalkozott és Fiedlernek 1/6 tulajdonrésze volt benne. 1924 áprilisában pedig üzembe helyezte az egykori asztalosrugyár helyén a szövőüzemet. Fiedler János 1932-ben bekövetkező halálakor üzemei 1700 munkást foglalkoztattak Komáromban.

1920. augusztus 1-jén megalakult a Komáromi Ipartestület. Székházukat 1928-ra építették fel az Országúton. Elnöke az alapítás óta Szenczy Mihály (1878-1959) molnármeister volt. Később Markó Ferenc építési vállalkozó, Ács Lajos vendéglős és Fejér Géza asztalosmester is betöltötték az elnöki tisztséget.

GYALÓKAY KÁLMÁN

AZ IPARTESTÜLET SZÉKHÁZA

SZENCZY MIHÁLY

A SIR CZ JÁNOS ÉS CSALÁDJA
AZ ÜZLETÜK ELŐTT

ID. KOMÁROMI KÁLMÁN
ÉPÍTÉSI VÁLLALKOZÓ

KOMÁROMI KÁLMÁN
ÉPÍTÉSZ

PAPP GÁBOR ASZTALOS

1937. június 20-án megalakult a Komárom és Vidéke Ipartestület Komárom székhellyel, Ács, Nagyigmánd, Kisigmánd, Mocsá, Szőny és Bana hatásterülettel. Az elnöke Fejei Géza, alelnökei Jády János és Pokk Imre kovácmester, az ácsi ipartestület elnöke lettek. 1938. május 15-én szentelték fel fehér selyemből készült zászlójukat, amelynek nyelére Kossuth-címer formájú rézplaketteket vertek a tagok nevével. Fennmaradt zászlójukat a Kisiparosok Országos Szövetsége Komáromi Csoportja szentelte fel 1947-ben.

LIPKA JÓZSEF ÁCS

BORBÉLY GUSZTÁV KERESKEDŐ

REZBÁR PÁL FODRÁSZ

Megalakult a Komáromi Kereskedők Társulata is, elnöke Gyalóky Kálmán, alelnöke Borbély Lajos volt, alapszabályát 1932-ben fogadta el a m. kir. kereskedelemügyi miniszter. 1937-ben Hemberger István és Kellner László lettek az alelnökök.

BAZSÁNT KÁROLY HENTES

KULTURÁLIS- ÉS SPORTÉLET

A komáromiakat az város idegenforgalmi életének fellendítése is foglalkoztatta. 1935-ben a brigetiói kőfaragványokat gyűjtötték össze és helyezték el a városháza árkádjai alatt és az előtte lévő Hősök terén.

1930. szeptember 3-án nyitotta meg Melkovics Mihály hangosfilmek játszására is alkalmas filmszínházát.

1924 tavaszán megalakult a Komáromi Football Club. Úszószakosztálya számára 1935-re strandfürdő, 1936-ra úszómedence épült. 1936. július 29-én a Hősök terén fogadták a berlini olimpia lángját. A Szent Jobbot 1938-ban Dél-Komáromban, 1939-ben Észak-Komáromban lehetett megtekinteni országjárása alkalmával. Számos egyesület alakult a korszakban, a lakosok mindennapi szórakozását szolgálták a kocsmák és a vendéglők, köztük Ács Lajos „Fehér bárány” vendéglője (1922), Hauk János vasúti restije és „Corso”-ja (1933), a Ray-vendéglő (1929), a Kellner család beszálló kocsója, a Mich Bertalané „Lépcsős kocsmája”, a Gyár utcai Pápay-kocsmá (1922) és a „Hatkéményes”, vagyis a bordélyház. Az igényesebb szórakozásra vágyókat színházi és zenés programok várták. A kor ünnepekt szerzője Bethlendy Sándor, az evangélikus egyház karnagya volt.

ÁCS LAJOS

ÁCS LAJOS VENDÉGLŐJE

HAUK JÁNOS

HAUK JÁNOS VENDÉGLŐJE, A CORSO

KATONASÁG

A trianoni békediktátum a magyar haderő létszámát 35.000 főben maximalizálta és nem engedélyezte az általános hadkötelezettséget. Ugyanakkor hozzájárult a Folyamórség és a Vámórség felállításához.

A Folyamórség egyik kiképző zászlóalját 1922-ben az Igmándi erődbe helyezték, a Csillagerőd a Magyar Királyi Honvédség lőszerraktáraként működött, a Monostori erődben gyalogság és lovasság, a tüzértáborban tüzér és árkász alakulatok állomásoztak. 1939. január 1-jétől a város házi ezrede, a M. Kir. 22. gyalogezred I. és II. zászlóalja is itt állomásozott. Az I.-nek 1942-ig Marosfalvy Béla alezredes, a II.-nak októberig vitéz Ország József alezredes volt a parancsnoka.

A város társadalmi életének színesítéséhez a komáromi méntelep is hozzájárult. Gyertyánffy Aladár (1932-1940) és Anker Sándor (1941-1945) parancsnokok ősszel Hubertus lovaglásokat rendeztek.

A laktanya huszárai nyilvános lovasmérkőzéseket és lovaspólo meccseket tartottak.

MAROSFALVY BÉLA
ALEZREDES

GYERTYÁNFFY ALADÁR
SZÁZADOS

FOLYAMÓRSÉG AZ IGMÁNDI ERŐDBEN

ANKER SÁNDOR
ŐRNAGY

A vitézi szék Komárom vármegyében 1922. március 9-én Komáromban tartotta alakuló ülését, az Esztergom vármegyei vitézi székkal 1924. szeptember 2-án egyesült. Megalakult az Országos Frontharcos Szövetség Komáromi Főcsoportja is. 1927-ben megalakult a Levente Egyesület, a 12-21 éves fiúk katonai előképzése és nemzeti szellemű nevelése céljából.

ALAPY GÁSPÁRNÉ ZÁSZLÓANYA A M. KIR. 22. GYALOGEZRED ZÁSZLÓSZENTELÉSÉN 1940. NOVEMBER 24-ÉN

GYÜRKY VIKTORNÉ ZÁSZLÓANYA A FRONTHARCOSOK ZÁSZLÓSZENTELÉSÉN, 1935. SZEPTEMBER 22-ÉN

A KOMÁROMI TÁRGYALÁSOK ÉS A VISSZACSATOLÁS

Az 1938. szeptember végén megszületett Münchener egyezmény kötelezte a cseh-szlovák államot, hogy a magyar területi követelések kapcsán is találjon békés megoldást. Az 1938. október 10. és 13. között Észak-Komáromban tartott tárgyalások azonban eredménytelenül zárultak. Végül 1938. november 2-án a Bécsben összeült olasz-német döntőbíróóság Délszlovákia magyarlakta területeit egymillió lakossal visszacsatolta Magyarországhoz. Komárom november 6-án került magyar kézre. Ezen a napon vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó a dél-komáromi Városházától átlovagolt a hídon, a lakosság éljenzésétől kísérvé. Nyomában megkezdődött a magyar hadsereg özönlése. Észak-Komárom visszatért.

A KÉT KOMÁROM

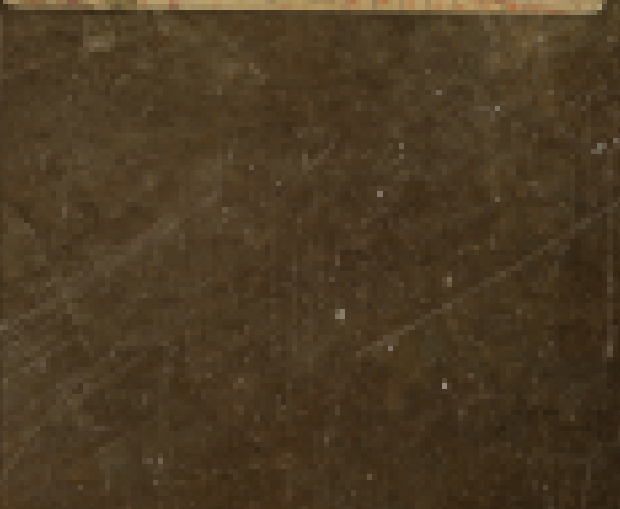
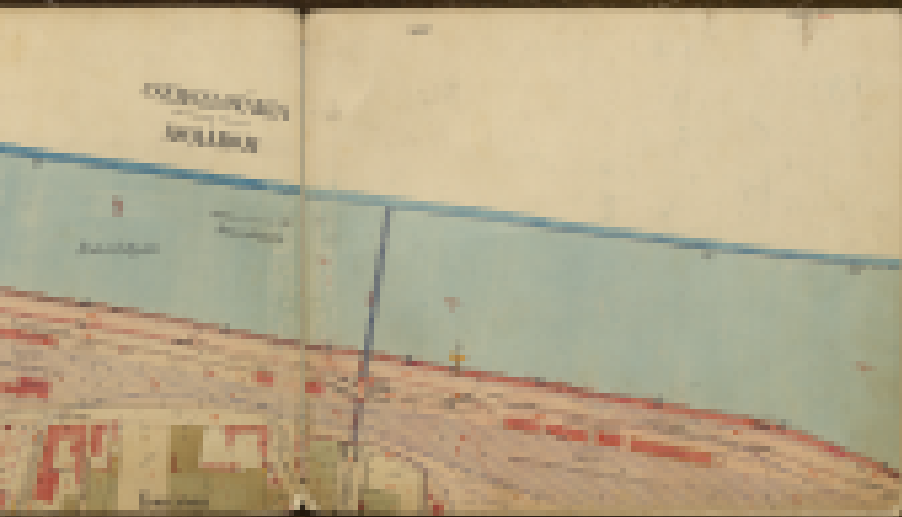
1939. június 1-jével megtörtént Komárom vármegye egyesülése. A főispán Nagy Nándor, az alispán Reviczky István lett. A két Komárom pedig 1939. július 15-én egyesült újra. A polgármester Alapy Gáspár lett.

NAGY NÁNDOR
ÉS ALAPY GÁSPÁR
BEIKTATÁSA

DÉL-KOMÁROM TÉRKÉPE 1932-BŐL

Komárom speciális történeténél fogva ezer szállal kötődik az 1920. évi országtragédia következményeihez.

A Duna két partján fekvő Komárom északi részét 1919. január 10-én megszállták a cseh-szlovák csapatok és ezzel a város kettévált.

A történelmi Komárom a megalakuló Csehszlovákia fennhatósága alá került, a déli városrész pedig Komárom néven önálló városi életet kezdett.

A déli városrész azonban ipari- és katonai jellegű volt, ahol a városi feltételek szinte teljesen hiányoztak.

Dr. Toóth Zsigmond, majd dr. Alapy Gáspár polgármesterek vezetésével a déli városrészbe irányított, meg a később kitoloncolt hivatalnokok építették ki a város közigazgatási rendszerét és tervezték meg a város intézményhálózatát, infrastruktúráját.

Munkájuk eredményeként az 1930-as évekre kiépült egy virágzó vidéki kisváros, nagyrészt helyi mesteremberek kivitelezésében.

*Ez volt Komárom újjáépítése Trianon után.
Ez a kiállítás azoknak az emlékére készült, akik kiépítették
(akár irányítottak, akár kiviteleztek) Dél-Komáromot,
legyenek azok a város bármelyik részéből származók is.
Ők Komárom újjáépítői Trianon után.*